

עניני מעשר כספים II - שיעור 249

I. האם שייכים מעות מעשר כספים רק לעניים או לכל צרכי ציבור

(א) עיין ברמ"א בשם המהרי"ל (יו"ד רמ"ט - ה) שאין לעשות שום מצוה ממצות מעשר כגון נרות בית הכנסת משום שמעשר שייך לעניים ואיך יכול ליקח נרות בית הכנסת ממצות עניים ועיקר מ"כ ליתן ללומדים עניים (שו"ת מלמד להועיל יו"ד ק"צ) וכ"כ השו"ת בית דינו של שלמה (יו"ד ה) שרוב מה שנותנים לעליות ס"ת ולקניית המצות הם הולכים לשכר שלוחי ציבור והוצאות המוסד ולא הוי מתנת עניים אלא חובת ציבור ואינו בא ממצות מעשר

(ב) אמנם עיין בשו"ת פני יהושע (או"ח ז) שכתב דלא דמי מ"כ למעשר עני שהוא מחויב ליתן מגרנו דוקא לעניים דמצות מעשר שלנו הוא חולין גמור (טור ח"מ רי"ז) א"כ כיון שהוא פורע מצות מצות ע"פ תקנת הקהל נחשב למ"כ וכ"כ בספר מעשר כספים (דף 115) בשם הגרש"ז אויערבך דאם הוא נותן מצות לצרכי ציבור עולה בחשבון מ"כ וכ"כ הט"ז (רמ"ט - סק"ה) דאם בשעת קניית המצות היה דעתו למ"כ מותר דהא המצות לצדקה אזיל ואף שהוא נהנה מהכבוד

(ג) ונראה לי דהכל תלוי בהמחלוקת אי מ"כ דאורייתא דרבנן או מנהג ועיין בשיעור הקודם (248)

II. אין יכול לשלם או לנכות מ"כ משנה לשנה אחר דגם שנה שנה דכתב קרא דרשינן ג"כ לענין מעשר כספים שכל שנה הוא חשבון בפ"ע (נודע ביהודה ז - שאלה ק"ח)

III. פסקים מרב שלמה זלמן אויערבך מספר מעשר כספים (דף י"ט - כ"ד) הכללים והשאלות והידיעות

(א) הכללים - אין דיני מ"כ קבועים בש"ס או בשו"ע כמו דיני שבת וכדומה וכמה תשובות מבוססות הן על פוסקים שונים וגם דיעותיהם דעתם פרטיות

(ב) קודם שמפריש מעשר כספים בפעם הראשונה צריך להתנות שכל עניניו יהיו כלי נדר או יכלול אותם בהתרת נדרים ערב ר"ה ואם לאו נהפכת שאלת מנהג בעלמא לשאלת נדרים מדאורייתא

(ג) עיקר תפקיד של מ"כ הוא לעזור לעניים מ"מ יתנה בתחילה דיכול להפריש את מ"כ לסתם מצוה או צדקה אפילו אינה טהורה

(ד) השאלות והידיעות

1. האם במקום לשלם כסף למעשר אפשר לתת סחורה או עבודה? עיין

בספר מ"כ (דף כ') שכתב בשם הגרש"ז א דמותר וסחורה לפי מה ששילם הוא עם 9/10 ממה שיכול להרויח בה ועבודה לפי מה שרגיל לקבל עבור עבודה כזאת ומשמע דדוקא לאומן שזה שכר אומנות אבל סתם מעשים של גמילת חסדים (personal services) אינו יכול לנכה מחיובו וגם כן הביא זה בשם רב משה פיינשטיין (דף כ"ח)

2. עני נקרא כל מי שאינו יכול להתפרנס הוא וכני ביתו מן המשכורת שלו ודרגת

הפרנסה תלויה בסביבה במה הוא גר ובמה היה רגיל (ולכן האב שנותן לבנו מתנה לקנות בית יכול לנכות המתנה ממ"כ שלו ואפילו לכמה שנים אם הבן בגדר נצרך (מרב מנשה קליין)

3. מותר להלוות לעניים מדמי מעשר והחפץ חיים הציע להקים קרן להלוואות

מחלק של מעשר שלו

4. (reparations) פיצויים מגרמניה שהם עבור הפסדים של רכוש פטורים ממעשר ואפילו אחר יאוש הואיל ואין חיוב הפרשת מעשר מן התורה וע"ע בשו"ת ציץ אליעזר (ו - כ"ז) אך אם הוא יורש את הפיצויים חייב וכן פיצויים עבור נזקי הגוף מסתבר שחייבים אלא שיכול לנכות הוצאות רפואות ועוד צריך להפריש מעשר אפילו מרבית דאורייתא (ואולי גם שארי איסורי תורה כמו גזלה ד"ע)
5. מותר לנכה חלק של שכר לימוד של ילדיו שהוא עבור ילדים אחרים שאינם יכולים לשלם
6. מחילת חוב מותר לקחת מדמי מעשר רק אם בעל החוב היה עני והיה אפשר לגבות ממנו בדין
7. מותר לנכות הפסד עסק אחד מרווח עסק השני בשנה אחד אבל לא משנה אחת לחברתה וקורס (course) ללמוד מקצוע והשתלמות יכול לנכות במשך שנה זו אבל לא למפרע
8. מותר לתת מדמי מעשר שממנו מקבלים גם גויים וגם רשעים משום דרכי שלום (אבל זה לא צדקה טהורה) וגם רובם כתינוקות שנשכו אבל אסור לתת מעשר למוסדות חינוך חפשיים וה"ה למגבות המאוחדת למדינת ישראל אינה צדקה טהורה (UJA)
9. נזקים בגופו והפסדים ברכוש הפרטי שלו יכול אדם לנכות לפני שמפריש מעשר
10. רבו המתירים על האוסרים לנכה הוצאות ביתו מחשבון חיוב מ"כ אבל כדאי לזכור את דברי החפץ חיים על הגמרא כתובות (ז:) עושה צדקה בכל עת זה המתפרנס בניו ובנותיו הגדולים מוסיף החפץ חיים ואל יבוא בכל עת אל הקודש בצדקה של "כל עת" אי אפשר לבוא אל הקודש ובמקומות שהחוק מחייב לפרנס גם מעל לגיל זה אין לנכות

IV. פסקים מרב שלמה זלמן אויערבך מעם התורה (מהזרח 3' - חוברת י"ח)

- (א) שוכר דירה שמקבל סיוע מהממשלה (Section-8) יש לתת מזה מעשר אפילו אם נותנים בדוקא עבור השכירות (ודוקא אם יש לו מעות להפריש שאינו נצרך)
- (ב) יש לתת מעשר מביטוח רפוא שמשלמים עבורו (medical insurance) (וכמו כן other fringe benefits)
- (ג) אם קבל מתנה שלא היה קונה מעצמו בכלל יש חיוב מעשר לפי השווי שקבל ועוד גם למי שהיה קונה לעצמו רהיטים זולים יותר מזה
- (ד) אברך כולל שהוריו משלמים שכירות הבית שלו או שאר הוצאותיו ועכשיו יכול להשתמש עם הכסף שמקבל מהכולל לדברים אחרים מחויב לתת מעשר מזה
- (ה) הלואה לצורך השתמשות דינו כמו מתנה שיש לתת מעשר אבל הלואה לצורך עסק אינו נותן מעשר כגון מי שלוה מעות מבנק ולקח ממנו בנין

V. Inherited House • Social Security • Matching Grants • Wedding Expenses

- VI. אכילת תרנגול הודו בטיינקסגוינג - דעת רב משה בעם התורה (י"ג - 3) אג"מ (ה - כ - ו) (י"ד - ד - י"ז) (י"ד - ד - י"ח) דנוטה להחמיר (עיין שיעור 208 & 169)

לכות הפדפסה י"י לרפאלה שלמה לרפאלה אברהם יצחק בן טובא פרי"ד וארס בת אלישבע צ"ל בתוך חלו ישראל מאן